

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

ISSN 2708-9908 Print
ISSN 2708-9916 Online

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

Збірник наукових праць

Педагогіка

Психологія

Фізична культура і спорт

Фізична реабілітація

Філологія

Історія

HUMANITIES BULLETIN

OF YURI KONDRATYUK NATIONAL UNIVERSITY

Scientific Publications Collection

Pedagogy

Psychology

Physical culture and sport

Physical rehabilitation

History

Philology

Випуск 1-2(7)

*Присвячений 90-річчю Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

Полтава – 2020

The pandemic has posed new non-standard questions and challenges to humanity. Modern society and education in conjunction with faith and science must provide qualified answers to them. The call to "be human" is a reference point for culture and education in the future. Ahead is the epoch of noosphere humanism and the tasks of its innovative scientific support. So - you need to have a mind that is in tune with the universe!

Стаття надійшла до редакції 14.10.2020 р.

УДК378.14: 811.111 (081)

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ю. З. Колос,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загального мовознавства та іноземних мов Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
e-mail: yulia.kolos@gmail.com*

Ю. П. Федоренко,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загального мовознавства та іноземних мов Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
e-mail: everest388@gmail.com*

У статті розкрито сутність освітньої технології дистанційного навчання, його види та форми. Дистанційне навчання має ряд суттєвих переваг порівняно з традиційним. Одним з головних недоліків такої форми навчання є низький рівень мотивації до навчальної діяльності. Дослідники виділяють чотири типи взаємодії у процесі дистанційного навчання: «студент-навчальний матеріал», «студент-викладач», «студент-студент» та «студент-система». Мотивація широко визнана дослідниками як один з основних факторів, що впливають на темп та успіх процесу вивчення іноземних мов. Існує внутрішня та зовнішня мотивація навчальної діяльності. Про внутрішню мотивацію до навчання можна говорити тоді, коли студент вивчає предмет через задоволення від навчального процесу та особистісного розвитку. Існує ряд методів підвищення мотивації навчальної

діяльності студентів, що лежать у площині особистісно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання; мотив; внутрішня мотивація, зовнішня мотивація, особистісно-орієнтоване навчання.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання сьогодні є найактуальнішим питанням сучасної наукової педагогічної теорії і практики. Перехід на дистанційну форму навчання, зумовлений пандемією, став неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – освітян, студентів, учнів та їхніх батьків. Усім учасникам освітнього процесу довелося реагувати на цей виклик та адаптуватися до нових реалій. І хоча дистанційне навчання не стане повноцінною заміною очного у довгостроковій перспективі, воно може стати ефективним інструментом організації навчального процесу. Дистанційна форма навчання здатна забезпечити постійний освітній ріст особистості. По суті, воно являє собою особисто-орієнтовану форму навчання, яке при грамотній організації може забезпечити якісну освіту, що відповідає вимогам сучасного суспільства сьогодні.

Дистанційне навчання має ряд суттєвих переваг порівняно з традиційним: гнучкий графік занять, можливість поєднувати навчання з роботою та сім'єю, доступність навчальних матеріалів та можливість проходження курсу у власному темпі тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До теоретичних праць, що стосуються дистанційного навчання, можна віднести праці Г. О. Козлакової, В. І. Гриценка, С. П. Кудрявцевої, В. В. Колос, А. М. Алексюк, П. М. Воловик [3]; О. В. Собаєвої, А. Я. Мушака, О. В. Хмель, Є. Ю. Владимирської та ін. Питанням організації навчального процесу в системі дистанційного навчання присвятили свої наукові праці: В. П. Свиридюк, Н. В. Басова, Н. В. Жевакіна, О. Г. Кіріленко, А. І. Кузьмінський, Н. І. Муліна, Б. І. Шуневич, В. А. Жулкевська, Г. Ю. Яценко та ін. Питанням формування мотивації вивчення іноземної мови дослідили Н. О. Арістова [1], М. Г. Кудрявцева [7] та ін.

Формулювання цілей статті. Перебуваючи в аудиторії та працюючи з викладачем та одногрупниками, студенти набагато активніше беруть участь у процесі навчання. При навчанні з дому вони менш уважній зосереджені, тому багато онлайн-слухачів зазнають невдачі, перш ніж отримати якийсь прогрес від онлайн-курсу. Ця стаття присвячена способам підвищення мотивації студентів до вивченні іноземної мови в процесі дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Дистанційне навчання – це будь-яка форма дистанційної освіти, коли студент (учень) фізично не присутній на занятті, а навчається завдяки можливостям Інтернету.

Донедавна не було єдиного розуміння змісту базових визначень, пов'язаних з терміном «дистанційне навчання». До них, наприклад, можна віднести: «викладання на відстані» (*teaching at a distance*), «діалогове/онлайн навчання» (*online learning*), «мережеве навчання» (*network learning*), «електронне навчання» (*e-learning*), «змішане навчання» (*blended learning*), «віртуальне навчання» (*virtual learning*), «дистанційна освіта» (*distance/distant education*), «Веб-навчання» (*Web-based learning*), «комп'ютерне навчання» (*computer-based learning*), «дистанційне навчання/викладання» (*distance learning/teaching*), «інтернет-навчання» (*Internet-learning*) та інші. Деякі з перелічених видів навчання є синонімічними, близькими за змістовною характеристикою, інші роблять додатковий наголос на різних рисах та цільових орієнтирах. Серед цих тлумачень виділяється два істотно різних підходи. У першому під дистанційним навчанням розуміють обмін інформацією між педагогами і тими, хто навчається, за допомогою електронних мереж чи інших засобів телекомунікацій. Студент при цьому одержує навчальну інформацію і завдання щодо її засвоєння, а потім результати своєї самостійної роботи надсилає педагогу, який оцінює якість та рівень засвоєння матеріалу. При цьому особиста діяльність студента із здобуття знань майже не організовується. Головним у другому підході до дистанційного навчання виступає особистісна продуктивна діяльність того, хто навчається, яка вибудовується за допомогою сучасних засобів телекомунікацій. Цей підхід припускає інтеграцію інформаційних і педагогічних технологій, що забезпечують інтерактивність взаємодії педагога і студента, а також продуктивність навчального процесу. Тобто, дистанційне навчання визначається як таке, що припускає одержання освітніх послуг на відстані, в основному, без відвідування вищого навчального закладу, за допомогою новітніх комп'ютерних і комунікаційних технологій і являє собою універсальну, синтетичну, інтегральну, гуманістичну форму навчання, що створює умови для студентів та адаптована до базового рівня знань і контрольних цілей студентів [4].

Основними видами дистанційного навчання (і викладання) є:

- відеоконференції – це звичний спосіб безпосередньої взаємодії викладачів із студентами на заняттях у прямому ефірі. Це може бути індивідуальний сеанс або фронтальна робота з групою студентів;
- синхронне навчання – усі студенти навчаються разом одночасно (і часто навіть водному місці), але викладач знаходиться в іншому місці. Відбувається за допомогою відео- або телеконференцій;
- асинхронне навчання – замість онлайн-занять «наживо» студентам надаються навчальні завдання із зазначенням термінів їх виконання. Навчання відбувається самостійно;

- Інтернет-курси з відкритим розкладом – тип асинхронної організації навчального курсу, за винятком того, що терміни проходження занять не встановлені, ідеальні для студентів, які потребують гнучкого графіка навчання;
- фіксовані онлайн-курси – тип синхронних курсів, який вимагає від користувачів відвідувати певне віртуальне місце у встановлений час (наприклад, вебінар). Дозволяє студентам з будь-якої точки світу підключатись та взаємодіяти в Інтернеті.
- комп'ютерна дистанційна освіта – синхронне заняття на комп'ютерах, яке відбувається, як правило, у комп'ютерній лабораторії;
- гібридне навчання – специфічний тип змішаного навчання, коли студенти вивчають один і той самий навчальний матеріал у режимі реального часу (синхронне дистанційне навчання), але частина групи присутня фізично, тоді як решта навчається дистанційно.

Американський дослідник Майкл Мур [8] виділяє три типи взаємодії у процесі дистанційного навчання: «студент-навчальний матеріал», «студент-викладач» та «студент-студент». До першого типу науковець відносить процес розумової взаємодії студента з навчальними матеріалами, які можуть бути представлені у текстовому, аудіо- чи відеоформаті, або бути реалізованими у комп'ютерній програмі. Оскільки дистанційне навчання студент здійснює великою мірою самостійно, то до навчального матеріалу висуваються високі вимоги, зокрема, до їхньої якості, обсягу, змісту та форми представлення. Щоб студент не втратив бажання вивчати курс, потрібно щоб він чітко знав, де й коли йому знадобляться ті знання, які він засвоює. Розбиття навчального матеріалу на невеликі за обсягом логічно структуровані фрагменти дозволяє полегшити процес засвоєння знань.

У ході взаємодії «студент-викладач» інструктори прагнуть досягти заздалегідь визначених цілей навчання. Їхньою функцією є стимулювати та підтримувати інтерес студентів до навчання, сприяти їхній саморегуляції та самомотивації. Викладачі презентують знання, організовують застосування вивченого на практиці, проводять оцінювання, а також надають консультативну допомогу, підтримку та заохочують студентів. Налагодження взаємодії між учасниками навчального процесу на основах партнерства, співробітництва та взаємного впливу, сприяє підвищенню навчальної мотивації студентів. Надзвичайно важливим у дистанційному навчанні є отримання студентами повноцінного зворотного зв'язку. Своєчасні відповіді інструктора позитивно впливають на навчання та мотивацію студентів.

Взаємодія «студент-студент», яка відбувається між двома й більше студентами, є надзвичайно цінною формою взаємодії, що дає можливість студентам не тільки опанувати матеріал, але й розвинути якості лідера й навички роботи в команді. Робота студентів у групах не тільки допомагає

усунути прогалини в їхніх знаннях, а й має інше важливе значення – люди, що працюють та навчаються разом, надають одне одному соціальну й емоційну підтримку. Взаємодія студент-студент забезпечує міцніші знання, створення спільноти, обмін ідеями й розвиток критичного мислення. Хан та Хілл [6] вважають, що створення відчуття єднання є надзвичайно важливим в дистанційному навчанні, оскільки навчання розглядається не як передача знань від викладача до студента, а як процес конструювання пізнання, у якому кожен учасник робить свій внесок і отримує свої вигоди від ідей інших.

На думку науковців Д. Буніка й Т. Маркус, до розробленої М. Муром системи взаємодії слід додати ще один аспект – взаємодію студента з системою, тобто, з комп'ютерною технологією. Дослідники відмічають, що впроваджуючи комп'ютерну технологію дистанційного навчання, слід переконатися в тому, що така технологія буде зрозумілою і не створюватиме додаткового бар'єру. У ході дослідження, здійсненого Kedar, Varuch, and Gruvgald (2003) було з'ясовано, що якщо технічні проблеми, із якими стикаються студенти, не вирішувати відразу ж, рівень задоволеності студентів системою електронного навчання знижується.

Мотивація відіграє надзвичайно важливу роль у навчанні. Вона допомагає активізувати поведінку особистості, здобувати знання, спрямовувати діяльність студентів на конкретні цілі; розвивати соціально важливі здібності та якості, покращувати результативність та формувати почуття дисциплінованості.

Мотивація широко визнана дослідниками як один з основних факторів, що впливають на темп та успіх процесу вивчення іноземних мов. Р. Гарднер визначає мотивацію до вивчення іноземної мови як «міру, до якої людина працює або прагне вивчити мову через бажання це зробити та задоволення від цієї діяльності» [5, с. 10].

Незважаючи на великий попит на фахівців, здатних спілкуватися іноземними мовами в різних галузях промисловості, випускники нелінгвістичних та технічних університетів мають певні труднощі в оволодінні іноземною мовою. Однією з найбільш очевидних проблем є низька мотивація до вивчення цього предмету. Тому надзвичайно важливо розвивати мотивацію до вивчення іноземної мови серед студентів нелінгвістичних спеціальностей.

Мотив – це рушійна сила будь-якої діяльності. Про внутрішню мотивацію до навчання можна говорити тоді, коли студент вивчає предмет просто тому, що йому цікаво, подобається сам навчальний процес та він отримує задоволення від особистісного розвитку. Зовнішніми мотивами можуть бути гарні оцінки, похвала/покарання від батьків/викладачів, досягнення внаслідок хороших знань з предмету інших цілей (наприклад, отримання роботи за кордоном або в престижній міжнародній компанії) тощо.

На мотивацію студента до навчання впливають багато факторів, зокрема: інтерес, сприйняття, бажання, впевненість у собі, самооцінка, терпіння та наполегливість. Дослідження показують, що вмотивовані студенти частіше займаються складними видами діяльності, активно долучаються до процесу навчання та демонструють підвищену ефективність, наполегливість і креативність [9].

Підвищити внутрішню мотивацію студентів до дистанційного навчання іноземних мов можна, відбираючи цікавий навчальний матеріал, застосовуючи незвичні методи навчання, залучаючи студентів до активної діяльності на заняттях, запрошуючи до участі носіїв мови. Іншими способами підвищення навчальної мотивації студентів є: надавати своєчасний зворотній зв'язок, підтримувати студентів емоційно; надавати студентам певну автономію при опануванні навчального матеріалу, наприклад, запропонувати завдання на вибір, не встановлювати жорстких часових меж, або дозволити обрати партнерів для виконання завдання в мікрогрупі; надати доступ до усіх необхідних навчальних матеріалів; підвищувати впевненість студентів у власних силах та в тому, що вони можуть успішно завершити курс, створити ситуацію успіху для кожного студента, даючи їм посилені завдання та чітко формулюючи їх, не критикувати надмірно, широко використовувати похвалу; налагодити позитивну атмосферу в групі, заохочувати роботу в форматі «студент-студент» для відчуття зв'язку та приналежності до колективу; відбирати лише той навчальний матеріал, який буде корисним студентам у їхньому житті чи майбутній професії, дозволити їм самим запропонувати декілька тем для вивчення (вивчення граматики, фонетики й основних мовленнєвих навичок можна на матеріалі будь-якої теми); зробити навчальний процес емоційним (використовувати емоційно забарвлений навчальний матеріал, гумор на занятті тощо); опиратися на життєвий досвід студентів, наводити приклади з життя; використовувати автентичні матеріали (створення ситуації, близької до справжньої іншомовної атмосфери, як умова розвитку внутрішньої мотивації); використовувати сучасні інформаційно-комунікаційних технологій та потенціал мережі Інтернет; включати до заняття матеріали різних форматах – текстовому, відео, аудіо – щоб задовольнити потреби студентів, що схильні сприймати нову інформацію з різних каналів; використовувати заохочення, наприклад, додаткові бали усі за вчасно здані завдання; ретельно планувати та організовувати заняття, мінімізувати ризик технічних несправностей.

І наостанок, жоден студент не матиме бажання вивчати предмет, що є нецікавим викладачеві, тобто, викладач повинен бути натхненним ентузіастом своєї справи та любити свій предмет.

Висновки. Дистанційне навчання має різноманітні форми та відкриває студентам доступ до нетрадиційних джерел навчальної інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості, а викладачам дозволяє реалізовувати принципово нові форми і методи навчання. Успіх такого навчання залежить від мотивації студентів до здійснення навчальної діяльності та методичної підготовки викладача іноземних мов.

Список використаних джерел

1. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів: монографія. К.: ТОВ «ГЛІФМЕДІЯ», 2015. 240 с.

2. Блощинський І. Г. Сутність та зміст поняття «дистанційне навчання» в зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_3_4.

3. Сисоєва С.О., Алексюк А.М., Воловик П.М. Технологізація освіти і професійної діяльності в умовах неперервної професійної освіти // Педагогічні технології у неперервній освіті : [монографія]. С. О. Сисоєва, та ін.; [за ред. С. О. Сисоєвої]. К. : Віпол, 2001. С. 27-45.

4. Стефаненко, П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі: дис... доктора пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 492 с.

5. Gardner, R.C., *Social Psychology and Second Language Learning: The role of attitudes and motivation*. London. 1985. Edward Arnold. Pp. xiv + 208.

6. Han, S.Y., Hill S.R. Collaborate to learn, learn to collaborate: Examining the roles of context, community, and cognition in asynchronous discussion. *Journal of Educational Computing Research*. 2007. №36(1). Pp. 89-123.

7. Kudryavtseva M. G. Possibilities of distance learning as a means of foreign language learning motivation among students of Economics. *ERPA*. 2014. Vol.152. p. 1214-1218. Режим доступу до журн.: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814053683>

8. Moore, M. G. Three types of interaction. *The American Journal of Distance Education*. 1989. 3(2). Pp. 1-6.

9. Schunk, D. H, Pintrich, P.R., & Meece, J.L. Motivation in education: Theory, research, and application (3th ed.). *Upper Saddle River*. 2008. NJ: Merrill/Prentice-Hall. Pp. 450.

Kolos Y., Fedorenko Y.

MOTIVATION OF STUDENTS' EDUCATIONAL AND COGNITIVE ACTIVITIES DURING DISTANCE LEARNING OF FOREIGN LANGUAGES

The article reveals the essence of educational technology of distance learning, its types and forms. Distance learning has a number of significant advantages over the traditional one. One of the main disadvantages of this form of education is the low level of motivation for learning activities. Researchers distinguish four types of interaction in the process of distance learning: "student-content", "student-instructor", "student-student" and "student-system". Motivation is widely recognized by researchers as one of the main factors influencing the pace and success of the process of learning foreign languages. There is intrinsic and extrinsic motivation for learning activities. We can talk about intrinsic motivation when a student studies a subject because he or she gets pleasure from the learning process and his/her personal development. There are a number of methods to increase the motivation of students' educational activities, which lie in the frame of personality-oriented learning. An instructor can: provide timely feedback, support students emotionally; give students some autonomy in mastering the material, for example, a choice of tasks to do, not to set strict time limits, or to allow to choose partners to perform the task in a microgroup; provide access to all necessary training materials; increase students' self-confidence, create a situation of success for every student, widely use praise; create a positive atmosphere in the group, encourage work in "student-student" format for a sense of connection and belonging to the team; select only useful content that is useful in student's lives or future profession, allow them to suggest several topics to study; make the learning process emotional (use emotional content, humor in class, etc.); rely on the life experience of students, give real-life examples; use authentic material etc. Distance learning takes various forms and opens access for students to non-traditional sources of educational information, increases the efficiency of independent work, provides new opportunities for creativity, and allows teachers to implement new forms and methods of teaching. The success of such training depends on the motivation of students to carry out educational activities and on the methodological skills of foreign language teachers.

Keywords: *distance learning; motive; intrinsic motivation, extrinsic motivation, personality-oriented learning.*

Стаття надійшла до редакції 3.12.2020 р.